

Gouden beeld met plakbandmonoloog

Vierde deel van succesvolle televisieserie 'Heimat' van regisseur Edgar Reitz stelt teleur

Het laatste deel in de tv-serie *Heimat* laat vooral zien dat regisseur Edgar Reitz geen afscheid kon nemen van het dorpje Schabbach. Maar zijn verhaal blijft deze keer onduidelijk.

Door onze redacteur
DIRK LIMBURG

ROTTERDAM, 15 DEC. „Ik heb zo veel tijd met dit project doorgebracht dat het een soort *Heimat* voor me geworden is. Daar een einde aan maken gaat niet zonder pijn.” Schrijft de 75-jarige regisseur Edgar Reitz in een toelichting op de dvd van de zojuist in Nederland verschenen film *Heimat 4*.

Van de voorbereiding in 1979 tot en met de laatste reeks afleveringen in 2004 is Reitz gedurende 25 jaar vrijwel fulltime met zijn televisieserie bezig geweest. *Heimat* gaat over de bewoners van het fictieve dorpje Schabbach in de buurt van Koblenz aan de Rijn, terwijl de wereld om hen heen verandert. In meer dan 52 uur televisie met honderden personages staan de kinderen en later de kleinkinderen van de dorpsmid Mathias Simon centraal. De serie, die in dertig afleveringen de Duitse geschiedenis van ongeveer 1920 tot het jaar 2000 omvat, heeft als geen andere film of tv-serie de Duitsers met hun verleden geconfronteerd. De serie wordt overal ter wereld erkend als een meesterwerk over de mens in zijn gemeenschap in de twintigste eeuw. In Israël, Canada en Zuid-Amerika; overal herkende men zich in het Duitse dorpje en zijn bewoners.

Na drie meeslepende series met afleveringen die op zich eigenlijk gewoon speelfilms waren, is *Heimat 4* iets anders geworden. Het gaat niet over de geschiedenis van een volgende periode uit het Duitse verleden – zoals *Heimat 3* begon met de eenwording in 1989 en eindigde met het begin van het nieuwe millennium. Bij het opruimen van zijn archief vond Reitz zes uur kant-en-klaar maar niet benut filmmateriaal. En dat mocht niet op de plank blijven liggen. „Het was een manier om de Heimatkosmos voorgoed en in schoonheid vaarwel te zeggen.”

Na het einde van *Heimat 3* bleken talloze kijkers graag een vervolg te zien waarin Reitz zijn visie geeft op Duitsland in de 21-ste eeuw. Maar hij wilde niet nog eens de strijd aanbinden met de Duitse tv-zenders. Die hadden zich veel te intensief met de inhoud bemoeid, hem tot kortere afleveringen gedwongen en zelfs een hele aflevering van de derde reeks laten

Lulu ziet op een filmblik een filmfragment met haar vader Hermann (midden op de achterbank) in de jaren zestig Foto Video Film Express

schrappen. „Daarom neem ik afscheid van Schabbach”, aldus Reitz.

Toch kon hij het niet nalaten om aan de oude fragmenten iets van een verhaal toe te voegen. *Heimat 4* gaat over Lulu Simon, de dochter van muzikant Hermann Simon, de hoofdpersoon van de tweede en derde reeks. Ze is een 35-jarige architecte en moeder van een zesjarige zoontje. Aan het einde van de laatste aflevering kijkt ze met betraande ogen naar binnen door het raam van Hermanns nieuwe huis in zijn geboortestreek Hunsrück, niet ver van Schabbach. Ze huilt, maar waarom precies? Dat is een vraag waar veel kijkers mee bleven zitten.

Heimat 4 begint met datzelfde beeld van Lulu voor het raam. Maar het is niet het begin van een nieuwe reeks gebeurtenissen, maar van herinneringen uit de geschiedenis van bijna een eeuw *Heimat*. Het is een collage van stukjes oorlog, fragmenten uit de opstandige jaren zestig en scènes waarin oude en nieuwe Duitsers na de val van de Muur aarzelend met elkaar kennismaken. Bijna 2,5 uur lang worden deze oude beelden verbonden door korte filmpjes van

Lulu met haar gedachten in voice-over. Ze zegt afscheid te nemen van haar jeugd en daarom haar verleden te zoeken. Maar in feite is het niet meer dan een truc van Edgar Reitz om nogmaals betekenis te geven aan zijn levenswerk.

Je ziet bijvoorbeeld Lulu lopen op de begraafplaats van Hunsrück, waar familieleden en vrienden van vroeger liggen. Hun zielen zijn daar niet meer, zegt ze. „Die zijn in

Liet Reitz zijn acteurs eens schitteren, Lulu komt niet dichterbij

de overlevenden, in de herinneringen aan zij die gestorven zijn. Op een begraafplaats kom je alleen jezelf tegen.” En dan vloeit vervolgens een zerk over in een fragment: een koe die in een veewagen wordt geladen. De trouwe kijker weet dat die weggevoerde koe de beroemde scène is van Maria's – Lulu's grootmoeder – afscheid van haar laatste melkkoe in 1982. Dat vond plaats aan het einde aan het einde van serie 2. Maar voor wie dat niet weet, is het onbegrijpe-

lijk.

Zo volgen er, afgewisseld met beelden van Lulu op tal van plaatsen, ongeveer veertig fragmenten. Lulu's monologen zijn vaak als spreekwoorden vol diepe, of volkse, wijsheden zoals Reitz die overigens ook altijd in de voice-over van *Heimat* stopte. Maar uit Lulu's mond klinken ze overrijp. Als ze in een bioscoop een fragment ziet uit *Heimat 2* waarin drie vriendinnen in een bioscoop zitten, zegt ze dat zij niet van film droomt maar dat de film haar droomt. Dat klinkt mooi, maar het betekent niets.

Maar als Reitz Lulu laat uitspreken dat herinneringen een tweede huis in de wolken zijn, dan weet je dat de oude regisseur gelukkig zijn gevoel voor poëzie nog niet heeft verloren. Wel heeft hij Lulu een te zware rol gegeven, zonder de kans zich dramatisch te ontplooiën. Lulu rent maar wat rond door de Heimat met steeds diezelfde, vage blik in haar ogen. Waar Reitz in het verleden zijn acteurs liet schitteren, brengt hij hier Nicola Schössler tot wanhoop. Lulu komt ondanks haar rol als gids geen centimeter dichterbij.

Heimat 4 mist een opbouw. Lulu blijft het handpoppetje van een

auteur met een voorraad gouden beelden, die niet weet welk verhaal hij wil vertellen. Wat Reitz wil aantonen, blijft onduidelijk. Welk verhaal hij ook wil vertellen, deze flashbacktrommel met plakbandmonoloog is niet de juiste vorm. De bescheiden werktitel van dit project, *Heimat, voetnoten*, dekt de inhoud beter.

Heimat 4 laat vooral zien dat Reitz nog geen afscheid kan nemen van Schabbach, en gelijk heeft hij. Zolang de dvd-speler nog geen shuffle-functie heeft is deze film in ieder geval een aangename manier om herinneringen op te halen aan het plezier dat het kijken naar deze serie bracht. De oude *Heimat* is zo mooi gefilmd, zo goed gespeeld en zo warm, hard, tragisch, fel of poëtisch van toon, dat bij elkaar op de nieuwe dvd wel iets van een collage van een verleden ontstaat, een indruk van de majestueuze schoonheid van Reitz' meesterwerk.

De dvd *Heimat 4* bevat naast de film een documentaire over het maken van *Heimat 3*. Prijs € 24,95

▶ Veel over Heimat op de fansite www.heimat123.de